

A háború szele

A borbély apósa idegesen járt le-fel a konyhakredenc és az ajtó közt futó „rongyszőnyegen”.

- Édesapám, üljön le, már szédülök – fogta lánya kétfelől a fejét.

- Ha az USA segít, ide soha nem ér el a front.

- Papa csak ne bízson annyira. Amerikának nem mi vagyunk a fontosak. Ennek a háborúnak a vége sajnos nincs közel, figyelje meg, részesülünk mi még abból – vitatkozott a vő. Ágneske figyelmesen ült a kisseken, gondolta, most nem szól közbe, majd később kérdezősködik. Hogy mi az az *usa*, meg a háborúból hogyan fogunk részesülni.

- Ugyan már! Churchill ezt úgysem hagyja, először is különbékét fog kötni Hitlerrel. Sztalin csak egy barbár. Az angolok úriemberek. Az angol előtt ő egy senki – füstölgött a nagyapa.

- Ne becsüljük le az oroszot. Nekünk, a csatlósnak úgyse lesz jó, bárki nyeri is meg ezt a háborút. De Hitler még előbb végigtarol minden országot. Mi meg ki vagyunk szolgáltatva neki.

Rémülten hallgatta a kisgyerek, a neki zavaros szóváltást és sehogy sem értette, hogy mi is lehet a mindennapi vita tárgya. Biztosan tévednek a felnőttek, mert az lehetetlen, hogy jönnék a repülő és mindenki meghalhat...

*

Ezalatt Tereskén Mihály bá' kicsit meghajlott, hogy a szemöldökfába fel ne akadjon. A máskor mindig csinos Mariska kócosan ült egy kecskelábú széken. Zavartan állt volna fel.

- Maradj. Ez a Gyuri gyerek üzenete - dobta le a zöld lapot a tiszta, súrolástól kopott deszkára, a hóna alól elővett vekni kenyér mellé.

"Kedves Mihály Bátyám!

(Előbb egy sor fekete csík, amit takar az olvashatatlan, alább pedig ez a szöveg.)

Menjen el az anyámhoz és mondja meg neki, hogy bocsásson meg a fiúk engedetlenségéért, Isten bocsásson meg nekik, Mariskámat meg vegye pártfogásba, mert ő az én mindenem.

Szerető öccse Gyuri a messze Szovjetúnióból

Kedves kis menyasszonyom, Mariskám!

Megkaptam a fényképedet, amit a szívem fölött őrzök.

Küldjél az anyámnak is belőle. Meglássd, a Jó Isten

hazasegít és leszünk mi még egy pár!

Csókol Gyurka"

Mariska mellére szorította Gyuri kézírását a sokat utazott papíron.

- Gyurikám, engem csak a jó Isten vehet pártfogásába, aki reád is vigyázzon és vezéreljen haza!

Mihály megsimogatta a lány szokatlanul csapzott fejét.

- Megyek Ozorára. Az én néném tűzbe fog menni az unokájáért. Nem éheztek? Rosszul nézel ki lányom!

- Semmi bajom Mihály bá' - háritotta Mariska.

- Nincs hát, csak a falu...! - szólt bele az anyja.

- Mi van a faluval?

- Ne figyeljen anyámra! Beszélnek...

- Annyira, hogy meg is kergetik - vetette oda keserűen az asszony.

Mariska nem szólt. Inkább elhallgatta volna, hogy mi történt a kútnál, alig egy fél órával előbb. Hogy a régi leánypajtások mostanában csak összesúgtak, majd szétrebbentek előtte. De ma az egyik meg is állította:

- Mért nem maradsz otthon Maris ekkora hassal? Nem kéne szégyenítened a falut. Köllött néked az idegen péklegény, hát most edd meg, amit főztél! Miközöttünk nincs mán heled. Nem vót öleg jó ez a falu, hát menj oda, ahun ezt összeszedted.

Akkor csak kinyitotta, aztán becsukta a száját. Mit válaszolhatott volna? Megfordult az üres kannával, előbb lassan lépkedett, aztán egyre szaporábbra vette. A kerítések mögül vélt vagy valóságos leskelődő szemektől hajtva, futva érkezett a kicsi házba. Úgy rogyott le a deszka asztal mellé, mintha megtépázták volna...

*

Plávics a Községháznál járt. A bíró megállította a minap, merthogy a pékség nem maradhat sütőlegény nélkül.

És meghirdették a megüresedett helyet. Az egyezség úgy szólt, hogy *„amíg ifj. Plávics Györgyi vissza nem tér a frontszolgálatból...”* Mert az biztos, hogy vissza fog jönni...!

Aztán sietett, hogy harangszóra hazaérjen, akkor kell kiszedni a kenyereket a kemencéből.

De nem szólalt ám meg a harang!

Az egyházi harangozót is behívták katonának, a felesége meg csak a sekrestyési teendőket merte vállalni. A harangkötél neki túl nehéz jószágnak bizonyult.

Gyuri bácsi hiába várta a „levesnótát”.

Baj mégse történt, mert Margit beugrott az öltőárokba és hozzáfogott menteni a kisült kenyereket. Fiatal, lányereje azonban, bármilyen elszántan bizonyítani akart is, bizony végesnek bizonyult.

A borbélyüzlet udvari ajtajánál pihegett csakhamar a kétségbeesetten:

- Pataki úr, bocsánat! Senki más sincsen, akit híhatnék, tunna nékem segíni?

- Miben Margitka?

- Készen vannak a kenyerek, én meg egyedül vagyok itthun...

Károly ritkán mondta valamire, hogy „nem tudom”. Most se mondott nemet.

Mire Gyuri bácsi beballagott a házba, a kenyerek ott illatoztak a polcokon. Kicsit tétován állt, nem igazán tudta, most mit is kell csinálni, hisz ennek az embernek a színét se látta szívesen. Aztán a foga közt szűrte:

- Köszönjük szépen.

- Szívesen szomszéd - válaszolt az és levette a hirtelen maga elé kanyarított kötényt, meg fejről a Gyuri gyerek kis fehér sapkáját, aztán otthagya őket a zavarukkal.

Másnap reggel, amikor a fiatalasszony kiöntötte a mosdóvizet a kert melletti árokba, Gyuri bácsi halkán ráköszönt:

- Jó reggelt ténsasszony.

- Magának is Gyuri bácsi, de engem Arankának hívnak, ezt egyszer már, úgy emlékszem, megbeszéltük.

- Meg...

*

„Pantallós” vendég érkezett Plávicsekhoz.

- E meg ki? - néztek kíváncsian a borbélyüzlet vendégei.

- Alighanem a Magda testvére, a Madurka Miska.

- No, akkor ez hírt hozott!

- Majd kiderül...

Kialakult már a faluban a közvélemény; *”annak a szegény fiúnak nem kellene az orosz fronton lennie...”*

Kiszűrődő, halk beszéddel kezdődött a vendég ottléte. Aztán hangos sírás, felcsattanó káromkodás hallatszott, azt pedig a vendég gyors megjelenése követte. Egyenesen a fodrászüzletbe tartott.

- Szeretnék beszélni magával. Úgy mondta az unokaöcsém, hogy jóbarátra talált itt... De a sógornak meg egészen más a véleménye. Mit beszélgettek maguk Gyurival?

- Elég sok mindenről...

- Ne kerüljessük a forró kását. Ezek azt hiszik, maga bízta a gyereket, hogy a frontszolgálatot válassza.

- Ezt rosszul hiszik, én soha nem mernék ilyen tanácsot adni senki ember fiának. Pláne, hogy én magam be se váltam. De arról sokat beszélgettünk, hogy a szülők mire akarták kényszeríteni, a szíve ellenére.

- Igen. Azzal a lánnyal az isten is egymásnak teremtette őket. De hát ezekkel... - és lemondóan legyintett.

Hosszú beszélgetés következett. Mihály jól sejtette, a kutya másutt van elásva, mégis tudni szeretete volna, milyen út vezetett a szerencsétlen döntésig. A családdal ő sem ment sokra, legalábbis az

apával semmire sem, az hajthatatlan maradt. Az rögtön a sérelmeit kezdte feleleveníteni, hogy nincs elég bajuk, a gazdag sógor beavatkozása nélkül is, aki hagyta, hogy egy semmi kis cseléd elcsavarja a többre érdemes fiúk fejét... A nők hallgattak.

Ágneske apjától barátságos kézzorítással búcsúzott.

Aztán amikor reményvesztetten indulni készült, Magda asszony mégis megszólalt:

- Mikorra várja azt a gyereket az a nő?

- Azt a lányt Mariskának hívják... Az unokádat? Februárra, március elejére várja. Ha addig éhen nem pusztulnak ott.

*

A hó nagyon korán leesett orosz földön. Fölötte süvöltött a szél és a magyar baka fázott a vékony, posztó mundérban, a gyatra, papírtalpú bakancsban.

Senki nem tudta még, milyen is az igazi ellenség, *akit* később, majd úgy emlegetnek: „*Tél tábornok*”.

A hírek jöttek, az órás nagyapa minden híradást hallgatott, olvasott és veje még a kuncsaftok hozzáfűzéseivel is gazdagabban volt „jólétesült”.

- Az oroszok áttörték a német frontot, áttörték a románok arcvonalát, mi következhet ezután?

- Azok otthon vannak, papa kérem. Hozzászoktak az ottani nagy telekhez és az biztos, hogy annak megfelelően öltöztették is fel őket.

- Barbár horda. A harci eszközeik mégsem vehetik fel a versenyt a modern német páncélosokkal.

- Azt nem merném állítani. Hitler ezt így mondja, de hogy mi az igazság...!?

*

Osorán Szent István napján van búcsú. Ezúttal augusztus 20-án csak a bazári sátrakat állították fel a piactéren, meg a „ringlispíl” és láncos körhinta működött, de - a valami okból még be nem rukkolt fiatalság nagy-nagy bánatára - a vígasság és bál elmaradt.

Horthy István repülőgépe lezuhant és ő maga hősi halált halt.

Az idős órás persze, azonnal merényletre gyanakodott...

*

Gyuri bá' a nyakába kanyarította a szöttes tarisznyát és a szőlőhegy, a pincék felé vette az irányt. A posta előtt megtorpant: jajveszékelés állította meg. Kivágódott a zöldre festett ajtó és egy asszony támogatott ki rajta egy másikat, kezében felbontott boríték. A rogyadozó teremtés már elnémult, úgy emelte arcát Györgyre, mintha átnézne rajta. Mégis motyogni kezdett hozzá:

- Hős, bátor... vitézi kitüntetést...hősi halott?

- Most tudta meg, hogy halála után vitézségit kapott az ura. Eddig nem hitte, hogy tényleg meghalt. De már biztos...- magyarázta a másik és gyengéden megigazította a berliner kendőt a jajongó asszony vállán, aztán erősen átfogva indultak el a posta elől.

Blázsovics mintha földbe gyökerezett volna. Először gondolta igazán végig, hogy ez az egész, nagyon rosszul is végződhet. Hogy a gyűlölet itt már semmire se jó, itt már csak az Isteni kegyelem segít, ha segít.

Bement a postára.

- Jó, hogy jött Gyuri bácsi - mondta Ilike postáskisasszony, a fodrász húga. - Gyuritól érkezett tábori lap. Magam akartam átvinni.

"Valahol Oroszországban

1942.VIII/hó 16.

Kedves Szüleim és Margit testvérem! Minden levelüket megkaptam és a Zsiga levelét is. Neki külön nem írok, mert kevés a lap. Azért ő írjon nekem. A Rajna Gyurinak is írtam és a Horváth Lacinak. A tűzkeresztségen már átestem és hála Istennek én egészséges vagyok, amelyet maguknak is szívből kívánok. Pataki úrtól most nem kaptam levelet, írjon ő is. A Mariskától kaptam fényképet. Nem tudom, maguknak küldött-e. Írjanak sokat és mindig küldjenek családi fényképeket. Maradok hű szeretettel fiúk Gyuri"

A rádióból egy, eddig távolinak hitt fogalom is vészesen közelivé vált: "Légiriadó, berepülésveszély" - szólt egyre többször a hangszóróból könnyörtelenül.

Budapestet szeptember 4.-én elérte az első, iszonyatos bombázás.

A kislány döbbenettel figyelt és kérdezett:

- Minek kell ez a csúnya papír a függönyök helyett?

A lakásban sötétlila csomagolópapírokat teregettek szét. Szabták belőle minden ablakra az elsötétítés gyászos jelét.

A szerző közeljövőben megjelenő,
"Örvények felett" című könyvéből.